

Jóga Velkého Symbolu

Podle tibetských originálů zpracoval Christoforus Drtikol.

Publikováno v časopise Logos – revue pro esoterní chápání života a kultury,
ročník V, číslo 6, červen 1938.

Hold a slovo úvodní

1. Čest výtečné Bílé dynastii guruů!
2. Ve vysvětlení k úvodu, který je zván „Jógou současně Zrozeného Velkého Symbolu“ a má stavěti obyčejný sled vědoucího vůči čisté pravdě, obsažena jsou: přípravná učení, podstatný obsahový materiál a konec.

Přípravná učení:

3. Přípravná učení jsou jak časná, tak duchovní.
4. Dříve stojící časná učení budou vyložena na jiném místě. (Časná učení jsou kázání, která cílí k vedení vyšší dráhy životní. Jsou při konečně platném nastoupení stezky přebytečná, neboť jsou požadovány nauky duchovní, které zůstanou masám vždy esoterickými.) ...
5. V duchovních naukách, které nyní následují, musí začítí první stupně s uchopením útočiště a s rozhodnutím, které vede vzhůru, k pospolitosti s guruy.
6. Dle „poznání Vairóčany“: Posad se zpříma a zaujmi „držení-dordže“. Usměrnění vědomí k cíli je stezkou, která vede k Velkému Symbolu. (Dordže je žezlo lamů. „Držení-dordže“ je jak tělesné, tak duchovní udržení rovnováhy, která je obrazně vyjádřena polohou rovnováhy dordže.)
7. Zkříž nohy v posíci Buddhy. Ruce polož vodorovně a volně pod pupek. Narovnej páteř! Vysuň bránci! Bradu přitáhni k ohryzku! Otoč jazyk k patru!
8. Obvykle je rozum ovládán smysly, především viděním. Upni zrak do vzdálenosti 5 ½ stopy, aniž bys očima mžoural nebo jimi pohyboval.
9. Sedm posic těla jest sedm učebních cest Vairóčany. (Sedm prostředků k poznání psychofysických pochodů: představují pětinasobnou učební cestu k přivození spánku se podobajícimu ponoření, pomocí fysických prostředků. Sedm posic těla sanskrtské ásany, omezují jisté tělesné síly v jejich rozsahu, čímž jógická cvičení zvlášť podporují a udržují tělo pružným

a odolným, odstraňují nežádoucí fyzické stavy, léčí nemoci, uklidňují myšlenky a orgány.)

10. Zkřížení nohou upravuje vdech. Vyrovnané držení paží upravuje tělesnou teplotu. Rovná páteř a stahování a natahování bránice ovlivňují nervový proud, který proniká tělem. Přitažení brady k ohryzku upravuje vydechování. Poloha jazyka zároveň a upnutí zraku přiměje životní sílu, aby vnikla do středního nervu. (Životní síla – život udržující dech. V těchto pěti poukazech je dech spojen s pránou, tj. silou regulující tělesné pochody, pro kterou nemáme v naší fyziologii přesného označení. Střední nerv je středem páteře se táhnoucí kanál, do kterého vtéká životní síla. Duševní pomocné nervy, které vycházejí od tohoto hlavního kanálu, přivádějí životní sílu-pránu, od níž závisejí konečně všechny tělesné i duševní pochody, do všech duchovních center – čakramů.)

11. Po vniknutí pěti dechových tahů do středního nervu obrací se k tomuto také ostatní funkce ovládající dechové tahy, a tím počne se Moudrost-Nepoznávání, tělesná vyrovnanost, nepohnutost těla, ježto tělo dlí ve svém přirozeném stavu. (Ostatní dechové tahy jsou dechové pochody, které působí na zažívání, sekreci, cirkulaci, zprostředkování myšlenkových impulsů, pocitů atd.)

12. Pozorování mlčení, jež je možné po vyjití mrtvého dechu (výdechu), nazývá se klidem nebo nepohnutelnou řečí, tedy slovo, nalézající se ve svém přirozeném stavu.

13. Nemysli na minulost, nemysli na budoucnost, nemysli na to, že skutečně prodléváš v pozorování. Nepojímej prázdno jako „nic“! (Prázdno – šúnjata – není prázdnom ničeho, nýbrž je jsoucnem, příčinou a původem všeho – omezeného.)

14. Nepokoušej se v tomto stavu, abys ujasňoval jakýkoliv vjem pěti smyslů tím, že si říkáš: „Je to – není to.“ Zachovávej spíše třeba jen na krátký čas nerušené ponoření tím, že udržuješ svoje tělo zcela v klidu, asi jako

malé spící dítě, a vědomí v jeho přirozeném stavu (prosté všech myšlenkových procesů).

15. Bylo řečeno: „Úplným zdržením se tvořivého myšlení a smyslových vjemů, zachováváním tělesného klidu jako u malého dítěte (spícího), za pokorného a snaživého úsilí sledovati vědomě udělené pokyny gurua, bude určitě vzbuzen „Současně-Zrozený stav“.

16. Tilopa: „Žádné představy, nemyslit, nehlobat, nepozorovat, neuvažovat, vědomí uchovávat v jeho přirozeném stavu.“

17. Pán učení, Dvago-Lharje: „Nebýti rozptýlen je stezka, kterou sledují všichni Buddhové.“

18. Toto jest tzv. klid myšlenek, nepohnutost vědomí nebo vědomí dlící ve svém přirozeném stavu.

19. Nágárdžuna: „Ó Mocný, jelikož Čtyři Vzpomínky se prokázaly býti jedinou stezkou, kterou kráčeli Buddhové, bdí nad nimi horlivě a vždycky. Necháš-li je nepovšimnuty, bude všechno duchovní snažení bez výsledku.“

(Dle lamaistického podání se Nágárdžuna zrodil asi v 1. století před Kr., asi ve 4. století po parinirváně Buddhy a žil asi 600 let.) „Ó Mocný“, zde se Nágárdžuna obrací k indicko-buddhistickému králi Vikramádítjovi, k tibetskému Dečhen Zagpovi, aby mu vstúpil důležitost koncentrovati se na „Čtyři Vzpomínky“: Vzpomínku na nutné ovládnání těla, smyslů, vědomí, a na důležitost stálé bdělosti nad nástroji jednání, „bránami jednání“.

20. Duchovním stavem těchto Vzpomínek jest nebýti rozptýlen. Abhidharma: „Upamatování jest nezapomenutí toho, co jsme kdysi dobře znali.“

Zde končí první část přípravných nauk.

Podstatný obsah:

21. Tento obsah pozůstává ze dvou částí: obyčejných a mimořádných cvičení.

Obyčejná cvičení:

22. První obyčejné cvičení má opět dvě části: 1) Snaha po uskutečnění stavu klidu (těla, slova, myšlení) a po uskutečnění cíle ponořením se do cvičení jógy, která řídí všechno myšlení k jednomu cíli. 2) Rozčlenění podstatné povahy „pohybu“ a „ne-pohybu“ – cvičením jógy ne-stvořeného a z toho povstalé zkušenosti nad-světského vědomí.

23. První díl, hledání zkušenosti stavu klidu jakožto cíle ponoření dosáhne se cvičením jógy, která všechno myšlení řídí k jednomu cíli a může být cvičena na nějakém předmětu, na který se vnitřně soustředíme, a nebo také bez něho. Použijeme-li nějakého předmětu, může tento být živý nebo neživý.

24. Popisovány jsou dva druhy neživých předmětů: obyčejné předměty, asi jako kulička nebo dřívko. Pak svaté předměty, jako symboly těla, slova a ducha Buddhova.

25. První cvičení, použití obyčejného předmětu, jako kulička neb kousek dřeva, je následující:

26. Postav před sebe kuličku nebo dřívko jako předmět, na který se musí tvé myšlenky upnouti. Nedovol „Poznávajícímu“, aby se od něho uchýlil a nebo se chtěl tomu podobati, nýbrž pevně upínej svůj pohled na tento předmět.

27. Představuj si svého gurma na temeni hlavy a považuj ho za skutečného Buddhu. Modli se k Němu modlitbu Manam-khama. Ukonči ji prosbou: „Poskytni mi milost, abych obdržel nejvyšší dobrodiní Velkého Symbolu.“ Na temeni hlavy, tam, kde se scházejí lebeční kosti, nalézá se Brahmův otvor (Brahma-randra), ze kterého dle jógického učení vystupuje princip vědomí při smrti navždycky (i také na určitou dobu – v transu). Představa gurma na temeni hlavy má pro jógina esoterní význam. Modlitba Matek – Manam-khama – zní:

My, Matky všeho, co cítí, v naší nekonečné plnosti, hledáme útočiště u gurma, kterýž je Buddhou dharmakáji, v Něm, kterýž je sambhógakájou,

hledáme my Matky útočiště. Aby touha všech cítících bytostí obrátila se k učení, ve zbožné snaze, korunována úspěchem. Aby všechny bludy zmizely a obrátily se v Moudrost...!

28. Když ses pomodlil o milost, prokazující dobrodiní, ponoř se v sebe. Mysli si, že tvoje vědomí je oslněno božským duchem gurua, a setrvej jak možno nejdéle v tomto stavu duchovního sjednocení.

29. Všechny zkušenosti, které tvé vědomí zažije, sděluj v pravidelných obdobích svému guruovi a setrvávej v ponoření.

30. Přepadne-li tě únava, medituj na místě, které skýtá daleký rozhled, čímž upevníš svůj zrak. Zmalátní-li tvé vědomí, potom dělej totéž, abys je osvěžil, a hled je tříbiti v nerušeném soustředění. Jsi-li pln neklidných myšlenek, odeber se na odlehlé místo, skloň zrak, a v takovém čase necht' je tvým hlavním cílem tělesné a duševní uvolnění.

31. Při druhém způsobu, použitém na neživé předměty jakožto symboly těla, slova a ducha Buddhy, jsou: jako symbol těla obraz Buddhy, jako symbol slova-hlásky mantra a jako symbol Ducha slouží semenu se podobající tvar nebo tečka.

32. Používající prvního předmětu, tělesného tvaru, můžeme použití bronzové sošky nebo obrazu Buddhy nebo visí Buddhy, která by tě měla stále provázeti, zlatě zářící, se všemi známkami a půvabem duchovní dokonalosti, se svatozáří, ve všech třech oděvech hierarchie.

33. Používající předmětu druhého, hlasu, jako symbolu principu Buddhova slova, spatřujeme ve visí obraz měsíce, ve velikosti nehtu, na němž je vlasově tence napsána slabika HÚM. (Húm značí: „Jest nebo Trvá.“) Měsíční srpek symbolisuje pozvolné překonávání nevědomosti.

34. Používající třetího předmětu, semenu se podobajícího tvaru jako symbolu ducha Buddhova, uijme visí semene, tvaru vejcovitého ve velikosti hrachu, jež vysílá světelné paprsky, nádherné na pohled, a k tomu upněme svoje myšlení.

35. Při druhém způsobu vnitřního soustředění, kde používáme předmětů živých, použijeme „dordže-počítání“ a „hrncovou formu“.

36. Při „dordže-počítání“ počínáme si následovně: Udržujeme tělo a myšlení v klidu, řídíme vědomí na každý dech a výdech a potlačujeme všechno ostatní. Začínáme jedničkou, počítáme neslyšně 21 600 dechových tahů. Tím dosáhneme zkušenosti poznání denního vdechování a vydechování.

37. Potom si zapamatujeme, kdy vdechování začíná (kolik vteřin, či spíše pulsů na ruce nebo dle srdce – pozn. překl.), kolik vteřin-pulsů po výdechu a kudy vdech vchází. Pozorujeme, zdali vdech vniká na více než jednom místě.

38. Pomocí těchto cvičení sleduje vědomí vdech a výdech a tělo je uvedeno do rytmické vyrovnanosti jako dech. Tak se naučíme přesně znát povahu dechového pochodu.

39. Když vědomí zůstane upřeno na dechový pochod, pozorujeme, jak vdech vniká – od špičky nosu – nosovými průchody do hloubky plic a jak se tam vyvíjí a jak dlouho je tam zadržen.

40. Tímto cvičením se naučíme znáti skutečně barvy, trvání a proces zadržování každého dechového tahu.

41. Pak budeme pozorovati čistou, nesmíšenou jakost pěti základních elementů v těle (země, voda, oheň, vzduch a éter) a přitom budeme sledovati příliv a odliv vdechu a výdechu. Jednoduché uvažování dává poznati tělo a životní pochody v něm jako hru pěti elementů: hmotné součástky odpovídají elementu země, šťávy – vodě, zvířecí teplota – ohni, plyny – vzduchu, jemně hmotná duševní životní síla-prána – odpovídá éteru.

Jógin musí samozřejmě znáti všechny tělesné pochody přesně a západovec z toho lehce porozumí, že jóga není jenom velikostí vůle a ducha, nýbrž také že vyžaduje právě tak velikou znalost těla a jeho funkcí.

42. Nyní obdrží každý výdech slabiku AUM (nebo ÓM) v bílé barvě a každý vdech slabiku HÚM v modré barvě. Doba zadržování dechu obdrží slabiku AH v červené barvě.

Tak se dovíme intuitivně bez myšlení dobu, která je zapotřebí pro každou část dechového pochodu. AUM je zde symbolem duchovní síly Buddhovy, bílá barva symbolisuje čistotu. Vycházející dech plyne, pozměněn v mystickou slabiku AUM, očištěn a nabit soucítěním a dobrotou, do světa.

Dle obecné tibetské víry léčí nemoci a usmíruje zlou karmu, dýcháme-li vzduch, který byl vydechnut velkým jóginem. HÚM, symbol ztělesnění životní síly božských bytostí buddhů a bódhisattvů, musí být nazírán jako životní síla Buddha-Gautamy. Skončí-li se vdechování proměněné ve slabiku HÚM, přemění se toto HÚM během zadržení dechu do slabiky AH, symbolu hlasového nebo slovního principu Buddha. Modř slabiky HÚM je modří nekonečného nebe, symbol trvání a věčnosti. Červená AH je symbolem božské Lásky.

43. Při procesu „hrncové formy“ vyřídíme mrtvý vzduch z hloubky úplně, přičemž potřebujeme při výdechu trojího úsilí: vdechni vzduch mírně nosem, vtáhni vdechnutý vzduch v „hrncové formě“ nahoru a zadrž jej pokud možno nejdéle.

44. Těmito cviky bude ovládnuto to, co rozumíme slovem „myšlení“, jež je tak těžce říditelné následkem své závislosti na dechovém pochodu, který žene je od myšlenky k myšlence – bude osvobozeno od své závislosti na dechu.

45. Při použití druhého způsobu soustředění vědomí bez předmětu jsou možné tři procesy: okamžité odříznutí vynořivší se myšlenky u jejího původu – nerozvádění pojmu (myšlenky), ať již jsou jakékoliv, a umění přivést vědomí do jeho přirozeného stavu – dokonalého klidu a nepohnutosti, bez vyrušování myšlením...

46. Uříznutí myšlenky u jejího původu, hned při jejím vynoření, cvičí se takto: při shora popsaném ponoření shledáváme, že myšlenky neustále se noří, jakmile se vědomí setká s dráždidly. Trvajíc v poznání, že musíme se uvarovati vzniku sebemenší myšlenky, musíme hledět, abychom zabránili s největší bdělostí všemu tomuto vynořování se myšlenek. Jakmile se tedy myšlenka vynoří, hled' ji vykořeniti až do kořene a setrvej v ponoření...

47. Když při ponoření prodlužujeme dobu úsilí potlačit vznik myšlenek, tu konečně shledáme, že spousta myšlenek se objevuje a zdají se býti nekonečnými. Toto poznání myšlenkového pochodu rovná se poznání nepřítelů – (našeptávače). Nazývá se „prvním místem odpočinku“, prvním dosaženým stupněm duchovního klidu. Jógin nyní pozoruje, duchovně nerušen, nekonečný proud myšlenek, jako by klidně seděl na břehu řeky a pohlížel na kolem valící se vody...

48. Když vědomí dosáhlo být jen nakrátko stav klidu, tu pochopí vznik a trvání myšlenek. Toto poznání poskytuje mu nejprve pocit, jako by myšlenky se stávaly stále četnějšími... Ve skutečnosti však vyvstávají v každém okamžiku. Avšak skutečnost leží za vznikem myšlenek a může je ihned vyřaditi.

49. V následujícím cvičení, ve kterém nesmí nabýti formy žádný utvářený pojem nebo myšlenka, musíme se lhostejně poddati každé myšlence, aniž bychom propadli jejímu vlivu a aniž bychom mu hleděli zabrániti. Nechť se vědomí stane strážcem nebo pozorovatelem myšlenek a ty buď pevným v tomto pozorování. Vznikání myšlenek přestane a vědomí dosáhne stavu pasivního klidu a bude usměrněno k cíli.

50. Potom se však myšlenky začnou znovu pohybovati jako meteory, které na nebi zazáří v plné síle, jen na okamžik.

51. Hořejším způsobem ponořování se prodlouží trvání stavu klidu, což se označuje jako „střední stav klidu“, který se ve svém nerušeném klidu podobá klidně plynoucí řece.

52. Úsilí udržeti myslící princip v tomto uvolněném stavu napomáhá nepohnutosti vědomí.

53. Pán nauk: „Když myslící princip se nachází v uvolněnosti, dojde klidu. Když vodu nečeříme, stane se čistou.“

54. A velký pán jógin Milarepa: „Ponechán nepohnutému prastavu, otevře se princip myšlení vstříc vědění. Potrvá-li tato nepohnutost, která se podobá klidnému veletoku, bylo dosaženo dokonalého vědění. Zanechej, jógine, veškerého řízení a tvoření myšlenek, setrvej v klidu ducha.“

55. Velký Saraha pojal vědění nauk o tomto dvojitém, s ponořením souvisejícím pochodu do následujících veršů:

„Není-li v klidu, snaží se princip myšlení putovati všemi deseti směry. – Osvobozen, stane se nepohnutým. Umíněností mne učí jako velbloud.“

56. Třetí proces, umění, jak vědomí přivést do přirozeného stavu, skládá se ze čtyř částí:

57. První část, která se vztahuje na udržování duchovní rovnováhy, žádá, aby klid vědomí byl tak pečlivě udržován jako stejnomyslnost při předení brahmanské obětní šňůry. Šňůra nesmí býti předena ani příliš pevně, ani příliš volně, nýbrž musí být předena stejnoměrně. Tak nesmíme ani při pozorování myšlení se příliš napínati, jinak z toho vzejde ztráta vlády nad myšlenkami.

58. Při příliš velké únavě propadneme liknavosti, proto musí býti pozorované ponoření stejnoměrným.

59. Z počátku bude necvičenému možno, aby své vědomí udržel v bdělosti tím, že použije okamžitého potlačení myšlenek. Znavíš-li se však při tom, pak se uvolni tím, že myšlenky necháš volně probíhati.

60. Toto jest způsob střídavého napětí a uvolnění, který jest v naší škole používán. A poněvadž napětí a uvolnění vědomí se může přirovnati k postupu při předení brahmanské obětní šňůry, nazývá se toto cvičení „uchovávaní vědomí ve stavu podobném předení brahmanské obětní šňůry“.

61. Druhá část umění držeti své vědomí vzdálené myšlenek, tak jako držíme část zlomené slámy od druhé, spočívá na nezvratitelném rozhodnutí k bezpodmínečné, nerušené bdělosti, neboť ji vyvolaly předcházející pokusy v zamezování myšlenek.

62. Poněvadž shora popisované pochody k zamezení myšlenek nemohly býti použity bez pomoci schopnosti poznávací a bez vytváření nových myšlenek, bylo pozorované ponoření znovu porušeno.

63. Vzdání se obou, jak schopnosti, tak vůle poznávací, a povolití vědomí, aby mohlo spočívati ve svém pasivně klidném stavu, jest, jak známo,

uměním, jak udržeti vědomí v oddělenosti od všech myšlenkových funkcí a námah. Přitom se pochod oddělovací srovnává se zlomením slámy.

64. Třetí část jmenuje se „uchování vědomí ve stavu, který se podobá dítěti pozorujícímu fresky chrámu s napjatou duchovní živostí“.

65. Když ve vědomí mírnost slona se přiváže ke sloupu poznávací schopnosti a poznávajícího, tu zůstane každý životní dechový tah ve svém vlastním kanálu. (Vědomí přirovnává se zde pro svoji těžkopádnost a nepružnost ke slonu. V těle sídlící životní prána dělí se v 10 životních dechů-vájů. Váju /od kořene vá, tj. dýchati nebo foukati/ vztahuje se na pudivé síly prány. Jako Prána negativní, ovládají ony váji /funkce těla/. Každé vája má svoji vlastní oblast působnosti a vlastní úlohu. Zdraví, pro jógina tak důležité, závisí od toho, aby každý dechový tah zůstal ve své oblasti působnosti.)

66. Při tomto cvičení vznikají kouřovité nebo éterické tvary a extatická blaženost, a nám zdá, že se v ní ztratíme.

67. Při cvičeních nepoznávajícího stavu těla a myšlení – a za pocitu, jako bychom létali vzduchem, nesmíme si libostí zadržovati ani s nelibostí zamítati úkazy, ať jakkoliv jsou utvářené, nebo zdánlivé zjevy, které přitom vznikají. Proto se toto nezadržování a nezamítání toho, co se nám ukazuje, ať již je to cokoliv, jmenuje uchováváním vědomí, „jež se podobá chování malého dítěte, které si prohlíží s napjatou duchovní živostí fresky chrámu“.

68. Čtvrtý díl týká se stavu zachování vědomí, stavu, který se přirovnává k slonu, který byl popíchnán trny. (Tento pochod má ukázati „poznávajícímu“, že nemá v ničem povoliti svodu, aby sledoval stále vznikající a kolem táhnoucí myšlenky, tak jako si tlustokožec-slona nevsímá pichlavých trnů!)

69. Když během klidu vědomí objevují se poznatky, objevuje se zároveň také vědomí o nich. Když jsou od nich odděleny, „zachovatel“, totiž myšlenky ovládající vědomí, které bylo vyškolen v józe k napjaté živosti, jak na hoře je líčeno, a („zachované“), totiž proces tvoření myšlenek – potom jedna myšlenka je uchráněna toho ustupovati myšlence druhé.

70. Ježto „zachovatel“ přichází sám od sebe, bez namáhavého úsilí, tak vznikne „stav, ve kterém se udržuje nerušený proud vědomí bez vlastního přičinění“.

71. Udržovati tento stav vědomí je umění, ve kterém nepotlačujeme myšlenky, i když jsme si jich vědomi, čili ani myšlenkám nebráníme, ani se jimi nezabýváme. Toto umění bylo porovnáno se stavem nedotknutelnosti slo-na popíchaného trny a dle toho pojmenováno.

72. Toto se označuje jako konečný stav klidu a srovnává se s klidným mořem.

73. Třebaže se i v tomto klidu vyskytuje poznání pohybu (nořících se a mizejících myšlenek), přece se vědomí, setrvávající ve vlastním stavu klidu a ticha a vůči „pohybu zcela lhostejné – nazývá ‚stavem‘, ve kterém padá přehrada, která dělí pohyb od klidu“.

74. Přitom zažijeme úplné obrácení se vědomí k jednomu bodu.

75. Poznání nedělitelné jednoty „pohybu“ a „nepohybu“ (nebo podnětu a klidu) nazývá se, je-li mu dobře porozuměno – „vše rozlišující Moudrostí, nebo světským pochopením“.

76. Ze vzácné sůtry: „Je-li tělo a vědomí vyškoleno těmito cvičeními, pak dosáhneme stavu pocházejícího z uvažování a členění.“

77. Druhá část obyčejných cvičení: zjištění pravé podstaty „pohybu“ a „ne-pohybu“, a tím dosažení nadsvětského vědomí cvičením se v „józe nestvořeného“ má tři oddíly: zjištění „pohybu“ a „nepohybu“, pochopení nadsvětského vědomí a rozjímavé ponoření se do jógy nestvořeného.

78. Při prvním cviku, zjištění „pohybu“ a „nepohybu“, jsou vyžadovány následující analyzující pochody: pochopení Vše rozlišující Moudrosti, která vzniká z kliduplného stavu nepoznání (totiž nejsme dotčeni povstávajícími a zanikajícími myšlenkami) – poznáváme: pravou podstatu Nepohnutého Ducha – ve stavu nepohnutosti.

Jak zůstává nepohnutým, jak se vzdaluje stavu nepohnutosti, zda si v pohybu zachovává klid „nepohnutosti“ – zda se vůbec nějak pohybuje,

dokud ve stavu nepohnutosti setrvává – zda „pohyb“ je něčím jiným nežli „nepohyb“ – co je pravou podstatou „pohybu“ (nebo myšlenek) – a konečně jak „pohyb“ se stává „nepohybem“.

79. Dojdeme k poznatku, že „pohyb“ není ničím jiným než „nepohyb“ a nepohyb ničím jiným než pohyb.

80. Jestliže pravá podstata pohybu a nepohybu za takovýchto pozorování poznána není, jest nutno vzít zřetel k následujícímu:

Zda pozorující rozum jest něčím jiným než pohyb a nepohyb. Nebo zda tento rozum je samotnou podstatou tohoto pohybu a nepohybu.

81. Analysujeme-li očima rozum sebe-poznávajícího, pak nepoznáme ničeho. Shledáme, že pozorující a pozorované jsou nerozlučné.

82. Poněvadž pravá podstata této nerozlučnosti nemůže být poznána, nazývá se takto dosažený stav „cílem, který se nachází za všemi naukami“, „cílem, který se nalézá za lidským myšlením“.

83. Slova pána Dobyvatelů:

„I nejvznešenějšímu lidskému vědění vzešlé cíle – vejdou ke zklamání! Proto též bytí za lidským myšlením nemůžeme zvát cílem. Nikdy nemáme odlučovati Zírajícího od Nazíraného.“

Laskavé vedení gurua nechť odhalí žákovi tuto pravdu.

84. Na tento způsob analysujícího pozorování bylo poukázáno panditem Šántidévou „Míruplný a Božský“ (indického to vykladatele filosofie Velkého Symbolu); „zatímco pevně setrváváme ve stavu samádhi (dokonalého klidu), bez nejmenšího přerušení, a cvičíme analysující síly rozumu, musíme pozorovati každý jednotlivý myšlenkový pochod sám pro sebe“.

85. V sůtře „Otázek Kášjapových“ praví se o obraze ohně a topení toto: „Třením dvou dřev vzniká oheň. V tomto ohni shoří obě dřeva. Podobně je tomu s ‚Nad-smyslem‘, který vzniká ze spojení pohybu a nepohybu: jimi oběma zplozen, oba opět stráví.“

86. Tento názorný vnitřní rozbor pomocí Nad-smyslu nazývá se „analysujícím rozjímáním poustevníka“. Nemá nic společného s rozkladným

pozorováním intelektuála, neboť to se zakládá pouze na smyslových vje-
mech.

87. Druhé cvičení „dosažení nad-světského vědomí“ vypadá následovně: Veškeré myšlenky, představy nebo zatemňující vášně, které vznikají, nesmě-
jí býti ani odstraněny, ani jim nesmí být dovolena vláda. Jejich vzniku nelze
zabránit, avšak od každého pokusu je řídit (formovat) musí býti upuště-
no. Spokojíme-li se s tím, že je pouze v okamžiku jejich vzniku spatřujeme,
a při tomto setrváme, tu poznáme v jejich prázdné formě, poněvadž jsme
je nezamítli.

88. Takovýmto počínáním stanou se užitečnými všechny věci, které
zdánlivě brzdí duchovní růst, a stanou se podporou na stezce. Odtud název
„upotřebení překážek jako podpor na stezce“.

89. Umění pouhým poznáním myšlenek dosáhnouti osvobození, při-
čemž chápeme nerozlučnou povahu Vzdávajícího se (ducha) a Vzdáného
(myslícího), nazývá se „podstatou cvičení Nejvyšší stezky“ a nebo „Obráče-
ným způsobem rozjímání“.

90. Zároveň s vlastním osvobozením probudí se nekonečný soucit se
všemi cítícími bytostmi, které dosud nepoznaly pravou podstatu vlastního
vědomí.

91. I když by měl býti věnován vlastní čas pouze cvičení vědomé odevzda-
nosti těla, slova a myšlení k dobru všech cítících bytostí, přece nemůžeme
(touto zdánlivě sobeckou odevzdaností) býti škodlivě ovlivněni, neboť
shora ukázané pochody myšlení opravují víru ve skutečnost věcí. Právě tak
jako nemůže uškodit jed kouzla zbavený. (Kdybychom považovali ode-
vzdanost za jednání pocházející z vlastního já, povstala by bludná předsta-
va o já jako oddělené jednotce od celku.) Musíme se pevně držeti pravdy
o nedělitelnosti jednoty všeho živoucího. Opačná víra jest jedem, kterého
se musíme uvarovati. Pravá víra jest však protijedem proti tomuto jedu. Na
odevzdanost musíme pohlížeti jako na přirozený čin, bez sobeckého myšlení.
Pozoruhodným je zde cvičení hathajógy, ve kterém mohou býti užity všechny

jedy, bez škodlivého účinku, jelikož jsou potom proniknuty duševními silami, které paralyzují jejich rozkladnou povahu a způsobem duchovní alchymie jsou přeměněny v nejedy.

92. Z uvažování o tomto druhu cvičení (zdánlivě sobecké odevzdanosti) vznikla modlitba, jejíž první verš zní:

„Cokoliv ti na stezce vyvstane, nepotlačuj ani nepřijímej!“

93. Třetí cvičení, rozjímavé ponoření se do jógy nestvořeného, má tři stupně: rozborové pozorování tří časů (minulosti, přítomnosti a budoucnosti), rozborové pozorování hmoty a ne-hmoty a rozborové pozorování jednotného a množného čísla.

94. První rozborové pochopení, viděné ve třech časech, zakládá se na následujících pozorováních:

Minulá myšlenka již není, budoucí ještě není, neboť ještě nevznikla. Přítomná myšlenka nemůže se v přítomnosti udržeti (nebo s ní býti srovnávána).

95. Konáme-li další pozorování tohoto druhu, pak poznáme, že podstata všech samsárických věcí rovná se podstatě tří časů.

96. Žádná věc [sama] o sobě nemá trvání, přijímá je jen z duchovního vědomí.

97. Zkušenost, že zrození, smrt a čas samy o sobě nemají trvání, vyjádřil Saraha těmito slovy: „Zrození ve hmotě je neurčitelné tak jako nebe. Co by mohlo býti zrozeno, je-li hmota přemožena? Neboť povahou stavu bezpočátečných časů byla nezrozenost. A tato pravda stala se dnes skutečností, neboť ji ukázal guru, který mě chrání.“

Toto analytické pozorování musí býti cvičeno v souzvuku, s poukazem Sarahovým.

98. Druhý způsob rozborného ponoření se, týkající se hmotnosti a nehmotnosti, pozůstává z následujících pozorování:

„Jest vlastní vědomí něčím ‚jsoucím‘, poněvadž je hmotné? Nebo jest ‚ne-jsoucím‘, protože je nehmotné? Je-li hmotné, z jaképak je hmoty? Je-li

předmětné, jakýpak jest jeho tvar a barva? Je-li něčím poznávajícím, jest potom pouze pomíjejícím jako myšlenka? Je-li nehmotným, jak může potom přijímati různé aspekty? A kdo je stvořil?“

99. Hmotné vědomí museli bychom pochopiti v takto nazíravém ponoření se jako předmět. Avšak z hlediska nazíravého Nad-smyslu jest ono něčím ne-pojmenovatelným. Proto také nemůže býti k něčemu hmotnému přiřazeno. Pozorováno z Nad-smyslu, ve kterém vše se rozpouští, nemůže býti zajištěno – ani jako nehmotné, ani jako nejsoucí. Poněvadž tedy není ani hmotným, ani nehmotným, nemůže býti přiřazeno k žádnému z těchto dvou nejkrajnějších pojmů. Následkem toho se nazývá tento způsob pozorování „střední stezkou“. (Buddhistická mádhjamika – škola – jest známa jako „střední stezka“) – varuje se obou extrémů „jest“ – „není“.

100. K této přesvědčující pravdě nevedl pouze induktivní a deduktivní pochod, ale také podstatně učení guruovo, které nám ukazuje neocenitelný klenot, ležící nepovšimnutý v našem vlastním dosahu. Proto též byly nauky pojmenovány „Velikou pravdou“.

101. Jest řečeno: „V cí srdce vniklo guruovo učení, ten podobá se tomu, komu byl ukázán poklad, bez povšimnutí ležící v jeho blízkosti.“

102. Třetí způsob rozboru, týkajícího se „jednotného a množného“ čísla, děje se následujícím pozorováním: „Jest pravé vědomí něčím jednotlivým? Nebo jest něčím množným? Je-li jednotlivým, jak se pak může mnohonásobně projevovati? Je-li něčím množným, pak v čem záleží tato množnost, když jest pravá podstata všech jevů nedělitelnou jednotou?“

103. Při tomto pozorování nemůžeme pravé vědomí poznati (zažiti) jako množné číslo. A tedy protože je prosto krajních pojmů (jednotného a množného čísla), nazývá se Velkým Symbolem.

104. V klidu samádhi neprocitne v jóginovi, dospěvšímu k pravému poznání, nic jiného než Vše-rozlišující moudrost – nad-smyslného porozumění. Proto se také Velký Symbol-Skutečnost jmenuje „To, co je prosto všech charakteristických známek“.

105. Výsledkem těchto pozorování jest, že veškerá víra ve skutečnost věcí je odvanuta a vše se jeví jako magické šálení – klam. (Neskutečná mája.)

106. Jelikož takto tomu jest, praví se: „Přede mnou, za mnou a v deseti směrech“ (tj. ve 4 stranách světa hlavních, ve 4 stranách světa vedlejších, nahoře, dole – pozn. překl.) – „spatřuji jenom bytí. Nyní, ochránče, můj guru – klam jest poznán, a nebudu se více tázati...“

Mimořádná cvičení:

107. Druhý oddíl druhé části, totiž mimořádná cvičení pozůstávají ze dvou dílů. Z jógy přeměnění všech vzájemně nerozlučných jevů a sil vědomí – do Sjednocení (Jednoty všeho živoucího) – a z jógy nepozorování, pomocí které, díky současně zrozenému Neposkvrněnému Duchu (nebo Velkému Symbolu), jsou všechny věci přeměněny v dharmakáju. Po dosažení tohoto stavu, intuitivního hledění, stane se pozorování zbytečným, protože bylo jenom prostředkem k tomuto cíli.

108. Nejdříve následuje cvičení jógy nazvané přeměnění všech vzájemně nerozlučných jevů a sil vědomí do sjednocení:

Všechny jevy a síly vědomí poznej v podobenství spánku a snů. V podobenství vody a ledu poznej jednotu věcí o sobě a jevů. Pomocí podobenství moře a vln přeměň věci do společného stavu Sjednocení.

109. První z těchto tří zkušeností, že všechny jevy jsou silami vědomí, získáme pomocí přirovnání ke spánku a snům následujícím pozorováním: To, co ve spánku vidíme, nenachází se mimo naše vědomí. Podobně je tomu se všemi jevy stavu bdělého – jsou to pouze snové obsahy spánku zatemňující nevědomosti. Mimo vědomí, které jim propůjčuje zdánlivé bytí, nemají skutečného trvání...

110. Dovolíme-li uvolněnému vědomí prodlévati u všech vynořujících se myšlenek nebo visí, pak budou poznány vnější jevy a vlastní vědomí se všemi jeho vnitřními jevy jakožto od sebe neoddělitelné a budou přeměněny v Jednotu.

III. Pán jóginů, Milarepa, říká: „Sen, který jsi snil minulé noci, kdy jev a vědomí zdály se býti jedno, byl ti učitelem. Rozuměl jsi mu, žáku, dobře?“

112. Také se praví: „Přeměň tři oblasti vesmíru bez nejmenšího zbytku – do podstaty – jediné veliké Lásky...“

113. Druhé cvičení, viděti jev jako věc o sobě, děje se pomocí přirovnání k vodě a ledu následujícím pozorováním:

Jelikož všechny vynořující se jevy (nebo jakožto jevy se vyskytující věci) samy o sobě nejsou skutečnými, musí náležeti k věci o sobě. Nejsouce vázány na žádnou formu, přece dávají všemu podobu. Proto jest jev a věc o sobě vždy spojena a tak říkájíc jedné podstaty. Podobně jsou led a voda dvěma aspekty jediné věci. (V řadě mahájánových symbolů nebylo Evropany ničemu tak ze základu neporozuměno jako výtvarným dílům božského Otce-Matky /Jab-Jum/ v pohlavním spojení, která pouze symbolisují tuto jednotu jevu a věci o sobě, až k nejzazší vnímatelné zdánlivé dvojnosti samsara a nirvány.)

114. Tímto dospějeme k poznatku, že tři protiklady: Blaženost a Prázdno – čisté Světlo a Prázdno – Moudrost a Prázdno – jsou Jednotami, a to se nazývá Uskutečněním Sjednocení všech duchovních skutečností.

115. Jest řečeno: „Kdo plně porozuměl tomu, že všechny věci jsou Bytím, ten nenalezne nic víc než toto Bytí. Čtené jest Bytím. Vzpomínka je Bytím. A Bytím jest Spatřované v unesenosti“ (extázi).

116. Třetí postup, přeměnění všech věcí do jednoho společného stavu Sjednocení za pomoci přirovnání k moři a vlnám, děje se následujícím pozorováním: Jako vlny vznikají z vody, tak podobně vznikají všechny věci z vědomí, jež dle své vlastní podstaty jest prázdnem.

117. Saraha říká: „Jelikož všechny věci jsou zrozeny vědomím, jest toto guruem samým.“ (Podstatnou zásadou buddhismu všech škol jest, že lidský guru je pouze vůdcem, jako jím byl kdysi velký guru Gautama Buddha. Kdo usiluje o osvětlení stavu nirvány, musí sám sobě být zákonem. On sám, né guru, musí nastoupiti stezku.)

118. Toto učení se jmenuje „Jediná říše pravdy, pronikající Pravda“, a jest proto jedním, jež se manifestuje v mnohém. Jógin, ovládající učení, zakusí Prázdno v každém stavu vědomí jako plod vědění.

119. Pak následuje jóga ne-pozorování, pomocí které, díky Současné-zrozenému Neposkvrněnému vědomí (Velkému Symbolu), jsou všechny věci přeměněny do dharmakáji (těla Pravdy):

Zrušením nevědomosti, která musí být překonána, přestane námaha překonávání, a stezka a cestování jsou u konce. Po ukončení cesty nemůže býtí více objevena žádná země za stezkou a zakusíme nejvyšší Milost Velkého Symbolu, nekončící stav nirvány.

120. V „Přeměnách“ uvádí Naropa jeden výrok svého vynikajícího učitele Tilopy: „Sláva Vám, totoť je pravda sama sebe poznávajícího, slovy nepopsatelná, aniž jsoucí stavem vědomí. Já, Tilopa, nemám nic více, co bych zjevil. Takto jednej, abys pomocí Symbolu se poznal ve vlastním duchu, prost jsa domněnek, hloubání a analysování, prost pohřížení se a sebe-pozorování. Necht' tvoje vědomí prodlévá v Pra-stavu.“

V těchto řádcích je podstata všeho toho, co bylo dříve popisováno. Zde končí druhá část „podstatného obsahu“.

Konec

121. Třetí část, konec, zabývá se poznáním Velkého Symbolu a našeho postoje k němu: Zrušením překážek a bludu, pokud kráčíme po stezce, a rozlišováním zkušeností a praktického vědění (nebo jógickými cvičeními získaných přesvědčení) od poznatků theoretických nebo jen čistě rozumového poznání slovních pojmů.

122. První postup, poznání Velkého Symbolu a vlastního postoje k němu, je čtvernásobný:

Dosažení stavu klidu. Upotřebením zkušenosti na stezce. Rozlišování různých zkušeností, stupňů úsilí a stupňů na stezce vědění a dosažených plodů, každé z těchto čtyř zkušeností.

Toto jsou čtyři stupně zkušenosti jógy. (Na určitém stupni jógických cvičení zažije jógin čtyři dovršující stupně tepla. Tyto jsou: teplo, stupňování, síla a pravda nejlepší ze všech. První stupeň – ohni se podobající „teplo“ – stráví obvyklé pojmy o zjevu a vědomí a dopomůže jóginovi k poznání pravdy. S tímto spadá v jedno zachycení prvního záblesku skutečnosti. Druhý stupeň, „stupňování“, zesílí záblesk, který předchází úplnému vzejití skutečnosti. Světlo pravdy zažene noc nevědomosti. Potom spěje poutník vpřed „silou“, až dosáhl „nejlepší z pravd“ – nirvány.)

123. Druhý postup, zrušení překážek a bludů, pokud kráčíme po stezce, jest následující: Překážky, které vznikají z jevů a vědomí, nepřátelsky vyrušují a matou, budou zrušeny věděním o jednotě jevů a vědomí. Překážky povstávající z myšlenek a přijímající nepřátelskou tvářnost, budou zrušeny věděním o jednotě myšlenek a těla Pravdy (dharmakáji). Překážky povstávající z věcí o sobě a přijímající nepřátelskou tvářnost, budou zrušeny věděním o jednotě věcí o sobě a jevů.

124. Tři bludy, vzrostlé z přehnané záliby v klidu, zrozeném z pozorování, musí být zrušeny řízením vlastního duchovního vývoje ke stavu, v němž je spatřována Nad-smyslová skutečnost. (Tři bludy jsou: přehnané lpění na rozboru myšlenek a myšlenkových forem. Přehnané lpění na uvažování a analysování. Přehnané lpění na stavu duchovního klidu.)

125. Čtyři stavy na stezce tvoří nebezpečí, že zbloudíme: zbloudění ve stavu prázdna bude překonáno rozjímáním o prázdnu jakožto soucitu. (Toto selhání ve stavu prázdna vzniká ze sobeckých myšlenek.) Teprve když všechna sobeckost je vykořeněna – a přeměněna ve stav úplné nesobeckosti, takže nezbude žádná myšlenka jáství, může být dosaženo souzvuku se stavem Bódhisattvy, tj. cílem Velkého Symbolu.)

Zbloudění ve stavu uzavření vědomí před dalšími dojmy pravdy bude překonáno poznáním pravé podstaty všech věcí. Zbloudění ve stavu „Zabraňovatele“ (který brání vystupujícím myšlenkám) bude překonáno poznáním nedílné jednoty „Zabraňovatele“ a toho, čemu jest bráněno. Zbloudění

na stezce samotné bude překonáno poznáním Současné Zrozeného Velkého Symbolu a dosažením svobody.

126. Třetí postup, rozlišování zkušenosti a skutečného vědění od theorie, jest následující: Čistá představa myšlenková o pravém stavu vědomí na podkladě slyšeného nebo pouze myšleného jest věděním theoretickým. Tento stav zažítí jako jednotu je zkušenost. Jej skutečně ovládati, až do stavu Nestvořeného, je přesvědčení se. Označení „dokonalé vědění“ není nesprávné, použije-li se jako označení uskutečnění pravého stavu.

Zde končí text „Nástin Velkého Symbolu“.

Doslov

Následuje ještě historie o původu textu:

Zanskarský král Zhanfan Zangpa přál si pravou sbírku textů těchto pojednání o Velkém Symbolu jako i šesti nauk a daroval mně, Padma Karpo-
vi – svému učiteli – více než dvacet měř šafránu za to (asi devět tisíc šest set rupií).

Aby učinil náboženský dar ještě vzácnějším, dal Čhögjal Sönam Gjal-
chen stříbrnou minci za každé vyřezané písmeno této knihy.

Jelikož jsem našel v textu nesprávné vysvětlivky, které se prokázaly býti výtahy různých částí spisu a většinou byly nespolehlivé, opravil jsem je a předávám tuto knihu jako výsledek mé práce věřícím příštích časů, aby jim přinesla požehnání.

Sestavil jsem toto dílo, jsa oddán nejdůležitějším zbožným cvičením na jižním pohoří Karčhu, na místě „Dokonání“. (Toto pohoří se nachází v jižním Tibetu, v okrese Labrang.)

Nechť jest dobrou předzvěstí a plno požehnání.